

СТАНОВИЩЕ

от дн Маргарита Ангелова Стефанова-Бакрачева, проф. в СУ „Св. Климент Охридски“
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „професор“
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“
в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално
направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология)
В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 31 от 11.04.2025 г. и в
интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на
катедра Психология към Педагогическия факултет

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Със заповед № РД-22-1131 от 10.06.2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в ПУ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, обявен за нуждите на катедра Психология към Педагогическия факултет

За участие в обявения конкурс е подал документи един кандидат: доц. дн Манол Манолов Манолов от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от доц. Манол Манолов комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи: Заявление, биография, дипломи за придобити научни степени и звание, списък на научните трудове, приложени научни трудове, справка за спазване на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ и справка за съответствие с допълнителните изисквания на Педагогическия факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, декларация за оригиналност, анотации на трудовете, депозирани за участие в конкурса на български и на английски език, списък на избрани цитати и приложени цитиращи източници, самооценка на научните приноси, разделителни протоколи за публикациите в съавторство, справка за преподавателска заетост, справка за проектна и експертна дейност.

Кандидатът доц. Манол Манолов е приложил общо 29 научни труда, 9 монографии, 19 статии и 1 учебно пособие. Приемат се за рецензиране 20 научни труда, които са извън дисертациите за придобиване на научните степени „доктор“ и „доктор на науките“ и процедурата за заемане на академичната длъжност „доцент“: 5 монографии, 14 статии, 1 учебно помагало. 13 от публикациите са издадени в страната, 7 са публикувани в чужбина. Класифицирането на публикациите по вид е както следва: 5 монографии - 1 хабилитационен труд, 1 самостоятелна монография и 3 монографии в съавторство; 2 статии в съавторство, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 12 статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове, 7 самостоятелни и 5 в съавторство и 1 самостоятелно университетско учебно пособие. 10 от публикациите са на български и 10 са на английски език. По брой на съавторите 10 публикации са самостоятелни, 6 с един съавтор и 4 с двама съавтори. За всички съавторства са представени разделителни протоколи. Не се рецензират 11 научни труда: 4 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, 4 научни труда за придобиване на академична длъжност „доцент“ и 3 научни труда за придобиване на научна степен „доктор на науките“.

Доц. Манол Манолов е роден през 1986 г. През 2011 г. завършва ОКС Бакалавър по психология в ПУ „Паисий Хилендарски, където през 2012 г. завършва ОКС Магистър Психолог-Консултант. През 2018 г. завършва ОКС Доктор във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и придобива академичната степен „доктор“ в професионално направление 3.2. Психология, Социална психология. През 2021 г. завършва СДК „Еволюционна и крос-културална психология и психиатрия“ в Медицински университет Пловдив, а през 2023 г. придобива научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.2. Психология във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий. Има редица допълнителни обучения - по Психодрама, Позитивна психотерапия, Поведенческа терапия, Работа с осиновители, Превенция на зависимости, Кризисна интервенция, Превенция на агресия и рисково поведение, Закрила на децата, Работа с деца и семейства.

В периода 2008 г. – 2011 г. работи като консултант към юридически отдел, 2011 г. – 2014 г. като психолог консултант, 2014 г. – 2017 г. като управител на Център за настаняване от семеен тип за деца младежи с увреждания; 2014 г. – 2020 г. изпълнява административна и организационна дейност и изпълнение на проекти, в периода 2012 г. – 2022 г. е обществен възпитател, а в периода 2017 г. – 2020 г. работи и като доброволец. От 2017 г. до момента е вещо лице и изготвя съдебно-психологични експертизи. В периода 2018 г. – 2019 г. работи в Общинска комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. 2019 г. – 2020 г. работи като училищен психолог. От 2017 г. до 2024 г. заема длъжностите асистент, главен асистент и доцент във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, а от 2024 г. до момента заема длъжността „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“, където е бил хоноруван преподавател от 2020 г. В периода от 2023 г. до момента участва и като оценител на скали. Всичко това показва последователен интерес, в полето на изследователската и практическа работа в областта на психологията, непрекъснато надграждане и развиване на компетентностите.

Доц. Манол Манолов е представил справка и доказателствен материал към нея за покриване на минималните национални изисквания и допълнителните факултетни изисквания. При минимални изисквани 660 точки (550 по ЗАРСБ и Правилника за приложението му) и допълнителни 110 т. съгласно изискванията на Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ доц. Манолов кандидатства в конкурса с 1124,1 т. По показател 1 от Група А има защитена академична степен „доктор“ (50 т. при изисквани 50 т.). По показател 2 Група Б има 100 т. - без това да е изискване, с което отбелязвам академичната коректност на доц. Манолов, който преди кандидатстването за академичната длъжност „професор“ е защитил дисертационен труд за придобиване на академичната степен „доктор на науките. По показател 3 (Група В) има представен хабилитационен труд (100 т.). По показател Г (публикации) има 464,1 т. при минимално изисквани 280 т. Спазени са и допълнителните изисквания да има поне две публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световно известни бази данни, да е автор или съавтор на поне едно университетско учебно пособие. По показател Д (цитирания) има 250 т. при изисквани 130 т., а по показател Е (ръководство на докторанти, участие в проекти) има 160 т. при изисквани 100 т. Кандидатът има доказан административен и организационен опит и е вписан в регистъра на НАЦИД. Отговаря на изискванията за стаж и заетост. Всичко това свидетелства не само за абсолютната подготвеност на кандидата, но и за значителното надвишаване на минималните изисквания, следвайки да се отбележи активността му във всички дейности и впечатляващия резултат, постигнат само в

рамките на 5 години. Представените доказателствени материали потвърждават високото качество на работа на доц. Манолов в допълнение към количествените индикатори.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност и подготовка на кандидата

Към датата на конкурса доц. Манол Манолов има общ трудов стаж 16 години, от които преподавателски стаж 8 години и стаж на длъжността „доцент“ 3 години и 6 месеца. Аудиторната заетост е над норматива. През последните пет години доц. Манолов има внушителен брой от 16 академични курса в ОКС Бакалавър и 18 академични курса в ОКС магистър основно в полето на педагогическа психология, възрастова психология, психология на личността, социална психология, обща психология, психодиагностика и психологични измервания, консултативна психология и конкретно курсове по: Етнопсихология, Психология на лъжата, Психология на риска, Изследователски методи в психологията, Психологически изследвания, Психодиагностика, Диференциална психология, Психология на личността, Социално-психологическо въздействие на рекламата, Спортна психология, Теория на конфликтите, Психология на креативността, Психология, Стратегии за преодоляване на агресията в ДЮВ, Психология на развитието, Социални и етнически конфликти, Психология на социалните конфликти, Диспозиционна теория за личността, Социалните светове на личността, Политически конфликти в процеса на вземане на решение, Въздействие и взаимодействие в политическата система, стратегическа комуникация, Позитивни когнитивни процеси: надежда, оптимизъм, осъзнатост, Психологични измервания и оценка, Конфликти и стратегии за справяне, Жизнен сценарий, Теории в консултирането, Методи и техники на консултирането в позитивната психология, Методи и техники на консултирането в организацията, Методи и техники в консултирането, Педагогическа психология.

Доц. Манолов има две издадени учебни помагала, посветени на превенция на насилието.

За последните 5 години доц. Манолов също така има впечатляваща дейност като ръководител на докторанти и дипломанти, ръководил е 2 успешно защитили докторанти и ръководител на 4 други докторанти в процес на подготовка, както и на 19 успешно защитили дипломанти. Всичко това свидетелства за огромния потенциал на доц. Манолов като преподавател, покриващ широко поле психологически дисциплини и атестация за качествата му в работата със студенти и като ръководител на докторанти и дипломанти.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Централно място заема представеният монографичен труд „В огледалото на темперамента. Развитие и предизвикателства в ранна детска възраст“. В него доц. Манолов ловко съумява да отговори на една от очертаните приоритетни области днес - ранното детско развитие. Авторът разглежда комплексното взаимодействие на генетичните фактори и социалния контекст в широк смисъл и през призмата на родителските стилове и практики. Той обвързва това с триангулацията, осигуряваща подкрепяща социалното и емоционалното развитие среда на взаимодействие и извежда интервенции, насочени към родители, към учители и към деца. Подчертава както стабилността, така и динамиката в темперамента и очертава линията на ориентиране и профилиране с цел избор на най-ефективни стратегии за взаимодействие, акцентирайки и на мястото на ефективните и неефективни изградени поведенчески стратегии, засягайки и въпроса за ХАДВ. Важен принос е нормираният въпросник,

адаптиран за използване в български контекст при деца на възраст 3-8 г. и очертаването на индивидуалните профили и гъвкавите възможности за приспособяване и подкрепа на всяко дете с цел оптимално развитие. Езикът на монографията е изключително разбираем, което улеснява възможността ценният и навременен монографичен труд, който запълва изследователска и практическа ниша, да достигне до учителите, специалистите и семействата и по този начин да изпълни мисията си. Монографията е изключително полезна и за обучението на студенти и специалисти, както и практикуващи в работата с деца и семейства.

В цялостната си изследователска работа доц. Манол Манолов следва интегративно и комплексно обхващане на индивидуалните и средовите фактори на микро и макрониво, като очертава мястото на семейството, родителството и широкия глобален контекст с отчитане на културните специфики и особености и отделя внимание както на стабилния, така и на адаптивния и развитиен момент в личностното формиране. Това се съчетава с прецизен изследователски дизайн на всички проведени изследвания с използване на адекватно и уместно подобрени методики, адаптирани за постигане на поставените цели и задачи и коректна интерпретация на резултатите. Критичният анализ и изведени закономерности остават в рамките на солидна аргументация.

Напълно приемам самооценката на научните приноси, направена от доц. Манол Манолов, които са разделени от него на 5 области: 1. Темперамент, идентичност и родителски влияния с валидиран модел, базиран на стандартизирани инструменти, концепция за родителската роля и описан трансгенерационен механизъм и място на възпитателните стил и стратегии с приложение в диагностиката и прогностиката на детското развитие, педагогическата и консултативната практика и валидиран нов психометричен модел; 2: Нагласи и взаимоотношения и предложена рамка за разбиране на цинизма като социален защитен механизъм и концептуализиране на междуличностните и обществени динамики с предложени интервенции и социална политика; 3: Идентичност и Аз-концепция. Статусни модели, разкъсан Аз и самооценка с въвеждане на ново понятие „психопатология на мъртвия Аз“ и проследяване на личностната фрагментация с обоснована теоретична рамка за клинична диагностика и интервенция при неизграден идентичностен профил; 4: Виктимология и психология на насилието – привързаност, превенция и интервенции с разработена методология за оценка и работа на жертви на домашно насилие и проследяване на връзката на стила на привързаност и интерперсоналната виктимизация със значимост в психологическата практика и социалната работа; 5. Етническа идентичност и социална памет с културно-психологическо обяснение на идентификацията и културната принадлежност на българите в полето на прилагане на интердисциплинарен подход в политическата психология, включващ етнопсихология, лингвистика и историческа социология и приложен аспект превенция на домашното насилие и интервенционни рамки за работа с ученици и учители.

Следва да се отбележи, че всички публикации на доц. Манолов се отличават с комплексен изследователски, практически и образователен принос. Аз бих ги отнесла до 5 основни направления с уточнението, че повечето от тях съдържат приноси не само в една категория. Това е резултат от комплексната визия, която съпътства работата на доц. Манолов, който се интересува не от парциални изследвания или само от актуални теми, а винаги се стреми да изведе във фокуса на внимание тенденции и закономерности, които не само диагностицират, но дават и възможна прогностика и конкретни решения за подобряване на индивидуалната и груповата самоопределеност и благополучие и стратегии за работа. Всички представени изс-

ледвания се отличават с изключително прецизен изследователски дизайн и организация на изследванията и коректна обработка на данните и интерпретация, базирана на доказателства.

1) Приноси в областта на индивидуалното развитие с отчитане на съвместното взаимодействие и ефект на индивидуални, средови и социално-културни фактори и предлагане на стратегии за подкрепа на оптималното функциониране и разгръщане на личностния потенциал и извеждането на холистична рамка за отчитане на ролята на индивидуалните, личностните, възрастовите, социалните и културните фактори, мястото на личностната себеопределеност, възприятия и роли и връзката със социалните роли (публикации 1, 2, 5, 7, 9, 10, 11, 14, 17). 2) Приноси в полето на социалната психология с привеждане на данни за културната специфика на българската култура и в съпоставителен кроскултурен план. Авторска концепция в прочита на културни характеристики, изпълняващи функцията на копинг стратегии, мястото на трансгенерационните предавани стереотипи и нагласи, както и осмислянето им като стабилни конструкти и в динамичен план. Въвеждане на интерперсоналната виктимност и автодискриминацията в социалните нагласи на българите и цинизмът като адаптационна стратегия в условията на социална фрустрация, историческо недоверие и институционална неефективност. Този аспект разгръща въпроса и за личностната, и за колективната идентичност и предлага нова рамка за обяснение в полето на политическата психология (публикации 2, 4, 9, 10, 13, 15, 16, 18, 19). 3) Превенция на насилието с отчитане на социално-културната перспектива, предлагане на механизми за превенция и интервенция и разширяване на обяснителната рамка с отчитане на културни особености, което позиционира семейното насилие не като индивидуален девиантен акт, а като социалнопсихологически симптом и в приложен план предлагането на интервенции и програми за превенция (публ. 3, 8, 20). 4). Създадени, апробирани и валидирани скали: Валидиран психометричен модел и стандартизирани инструменти за проследяване на развитието в ранно детство (публ. 1), адаптация на TIV скала (публ. 2), скала за интерперсонална виктимизация (публ. 6) и инструментите, използвани в другите изследвания. 5) Място на образователната, семейната и консултативната работа и предложените обяснителни и практически рамки, които са с висока приложна стойност (публ. 1, 3, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 19)

Всичко това очертава доц. Манолов като прецизен и компетентен изследовател, който съумява да обхване комплексните устойчиви и динамични фактори и взаимодействието им в определянето на индивидуалното и групово развитие и поставя в центъра на интереса му широк кръг личностни, развитийни, социални и културни променливи. Широтата на търсенията и същевременно операционализирането и доказването на заложените тези на ясен и разбираем език свидетелстват за изследователската компетентност на доц. Манолов, който едновременно разширява традиционно актуални полета, като допълва обяснителните рамки и провокира намирането на отговори на актуални въпроси, свързани с индивидуалното развитие и себеореализация, консултиране, обучение, превенция, социални и обществени наблюдавани явления и нагласи, определящи поведението, което не само покрива, но и надхвърля тематичното направление на конкурса и прави доц. Манолов ценен и доказан експерт в няколко направления, психология, на развитието, социална психология, педагогическа психология, консултативна психология, психодиагностика и психологични измервания.

Доц. Манолов е представил 25 цитирания на представените публикации, като 6 от цитиранията са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни, 13 цитирания са в монографии и колективни томове с научно рецензиране, а 6 в неререфри-

рани списания с научно рецензиране. Публикациите на доц. Манолов са разпознаваеми в научните среди и потвърждават актуалността на работата му.

Важен принос, който може да остане незабелязан, е внушителната база данни, събрана в резултат на изследванията на доц. Манолов. В представените за оценка публикации са включени резултати, получени от над 8 000 респонденти, което дава основание не само за извеждане на стабилно обосновани заключения, но и за създаване и валидиране на скали, които имат широка изследователска и практическа приложимост.

Един особен принос, който се отнася до всички представени трудове и очертава кандидата като прецизен изследовател, е аналитичният и холистичен подход в отчитане на взаимодействието на индивидуалните и средовите фактори, определящи личностното развитие, междуличностните отношения и социалната идентичност и модели и комбинацията между тях.

Съществен неотбелязан принос е безспорната експертиза на доц. Манолов в полето на изучаване на социалните и културни специфики с очертан авторски принос в обвързването им с копинг механизмите и изучаване на индивидуалните и социалните проявления на автодискриминацията и виктимизирането. Тези предизвикателства и перспективи са поле, очертано от доц. Манолов като авторско.

Експертна и проектна дейност

Доц. Манол Манолов има и богата експертна дейност от 2013 г. насам. Участва като психолог в експертни комисии и изследвания, като оценител на проектни предложения и отчети, в работни групи, председател е на работна група към МОН. Има натрупан организационен и административен опит, експертиза по закрила на децата и изготвяне на психологически експертизи като вещо лице, в супервизията на проекти, ръководство и участие в проекти. Придобил е и опит като обучител и супервизор, като от 2016 г. до момента има проведени обучения на ръководители на социални услуги, обществени възпитатели и психолози в социални услуги, на неспециализиран персонал в социални услуги, на студенти, педагогически съветници, на неспециализиран персонал на услуги от резидентен тип, обучения по резилиънс, обучение на екип РЦППО.

От 2016 г. до 2025 г. има участия на 18 научни форума като гост лектор, участник, като водещ работни групи и панелист, 7 национални, 5 международни, 5 в чужбина, участва и в организационен комитет на конференция „Ранно детско развитие“. От 2018 г. до момента участва в редколегии на 5 научни списания две национални и 3 чуждестранни.

През последните 5 години доц. Манолов е участвал в 4 научно-изследователски проекта. Бил е ръководител на национален научно-изследователски проект за млади учени и постдокторанти, ръководител е на организация по финансиран от ЕИО проект, член е на екипите на два национални научно-изследователски проекта.

3. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки към представените материали и считам, че доц. Манолов притежава както професионални, така и лични качества да задълбочава и развива изследванията в полето на психологическото знание и практика, допълвайки както фундаменталните, така и приложните аспекти на индивидуално развитие, междуличностни отношения и групова самоопределеност. Публикациите на доц. Манолов се отличават с теоретичен, емпиричен

и методологичен принос, а резултатите имат пряка имплементация в консултативната, образователната и социалната практика. В допълнение към научните и практически приноси бих искала да допълня и обществената полза от изследванията на доц. Манолов.

Като лични впечатления мога да споделя, че доц. Манолов освен професионалните си компетентност и качества има подчертана нагласа за сътрудничество, новаторски дух и интерес към адресиране на научни и практически ниши, умения да работи в екип. В целия си професионален път доц. Манолов показва целенасочен интерес, задълбоченост, прецизност и коректност. Както научната продукция, така и организационните и административни умения, доказаната преподавателска и академична активност, отличават доц. Манолов като напълно подходящ за заемане на длъжността „професор“.

Заключение

Документите и материалите, представени от Манол Николов Манолов, отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“, придобиването на академична длъжност „доцент“ и защитата на ОНС „доктор на науките“. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на Манол Николов Манолов е несъмнена.

Постигнатите от Манол Николов Манолов резултати в учебната и научно-изследователската дейност напълно съответстват на минималните национални и допълнителните изисквания на ПУ „Паисий Хилендарски“, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ за Педагогическия факултет.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържатели се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за напълно обосновано да дам своята убедена положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогическия за избор на Манол Николов Манолов на академичната длъжност „професор“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология).

01.07.2025 г.

Изготвил становището:

Проф. дн Маргарита Бакрачева